Een burgemeester mag niet te veel streken uithalen

Vier burgemeesters vertrekken. Hoe kan dat? Ze hielden de boel niet bij elkaar. Verbinden is het toverwoord voor de moderne burgemeester. En belangrijk: niet te veel politieke ambitie hebben en vooral aardig doen.

Door onze redacteur INGMAR VRIESEMA

AMSTERDAM. Eén maand, vier vertrekkende burgemeesters. Aleid Wolfsen gaat niet voor een tweede ambtstermijn in Utrecht, burgemeester Peter Rehwinkel ziet af van termijn twee in Groningen, Sicko Heldoorn mág van de gemeenteraad niet verder in Assen, en Rob Bats vertrok op 1 april uit Haren.

Lokale gebeurtenissen spelen een rol bij hun vertrek: van het mislukte burgemeestersreferendum en het weggepeste homostel in Utrecht, tot de Facebookrellen in Haren.

Maar er is meer aan de hand dan lokale onvrede. Burgemeesters vertrekken veel vaker voortijdig of gedwongen dan twintig jaar geleden, zegt Arno Korsten, honorair hoogleraar bestuurskunde aan de Universiteit Maastricht. Korsten deed enkele jaren geleden onderzoek naar het fenomeen van voortijdig vertrekkende burgemeesters, in opdracht van Binnenlandse Zaken. „Van 1990 tot 2000 hoefde slechts een handvol burgemeester zijn functie neer te leggen. In het decennium daarna ging het om meer dan vijftig burgemeesters."

En waarom vertrokken deze burgemeesters? Omdat ze de boel niet bij elkaar hielden, zegt Korsten. Verbinden is volgens hem het toverwoord voor de moderne burgemeester. Vooral: het verbinden van raad en college. „De burgemeesters die tussen 2000 en 2010 voortijdig vielen, blonken geen van allen uit als verbindende kracht tussen college en raad." Ze waren te solistisch. Te ambitieus. Lieten zich niet insnoeren. Overleden niet op het juiste moment met hun wethouders. Haalden streken uit. Waren te eigenzinnig. En ging de burgemeester in de fout, dan gaf hij dat niet snel toe. Dit zijn de meest voorkomende redenen waarom burgemeesters vallen, aldus Korsten.

Maar moet een burgemeester dan niet ambitieus zijn, en eigenzinnig? Hij is toch de baas van de gemeente?

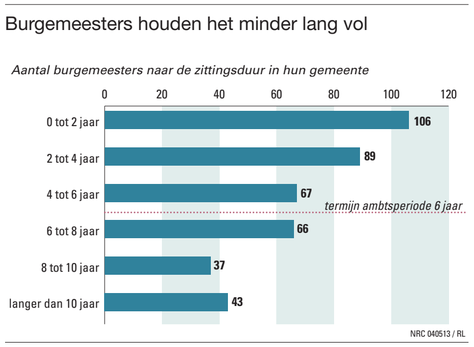

Het antwoord is nee. Korsten: „De positie van burgemeesters is verzwakt. Ze zijn volkomen afhankelijk van de gemeenteraad." Reden: de raad kiest eigenlijk de burgemeester. „Raadsleden bemannen de vertrouwenscommissies die burgemeesterkandidaten voordragen, en de voltallige raad kiest uit die kandidaten de meest gewilde persoon." De Commissaris van de Koningin geeft die wens van de raad door aan Binnenlandse Zaken, en de 'benoeming' is een feit.

Dit gebeurt pakweg sinds het jaar 2000, zegt Korsten, na decennia van geleidelijke toename aan invloed van de gemeenteraad op de benoeming van de burgemeester.

Lang was de invloed van de Commissaris van de Koningin groter. Die ging over de benoeming – en over de herbenoeming. „Een kopje thee drinken met die Commissaris volstond vaak voor een tweede termijn", zegt Wim Derksen, hoogleraar bestuurskunde in Rotterdam. „Kritiek van de raad deed er niet echt toe."

Nu wel. En de raad ís ook kritischer, zegt Arno Korsten. Door de tijdgeest. „Dit is een tijd van korte lontjes. Het volk is minder vergevingsgezind, en de volksvertegenwoordigers dus ook. Elke mogelijke misstap moet onder de loep."

De raad is ook krachtiger geworden door de invoering van het dualisme, in 2002. Wethouders mogen sinds dat jaar niet langer lid zijn van de gemeenteraad: het college en de raad zijn uit elkaar getrokken. De raad controleert, het college bestuurt. Derksen: „De wethouders zijn dus de echte bestuurders, met politieke macht. Zij zijn de baas."

En de burgemeester? Die is benoemd – officieel althans – en moet dus boven de partijen staan. De burgemeester mag dus geen lid zijn van de gemeenteraad. Tegelijkertijd heeft hij ook geen echte politieke macht, zoals Job Cohen ondervond bij zijn eerste collegevergadering als burgemeester van Amsterdam. De wethouders gingen over de inhoud, kreeg hij te verstaan. Hij niet.

Wat blijft er dan over voor de burgemeester? Juist: de boel bij elkaar houden. Raad en college met elkaar verbinden. „Daarom", zegt Bas Denters, hoogleraar bestuurskunde aan Universiteit Twente, „is in 2002 bewust vastgehouden aan het dubbele voorzitterschap van de burgemeester, zowel van het college als van de gemeenteraad. Hij is de *linking pin*."

> Inwoners verwachten alles van je, maar je hebt in wezen nauwelijks macht

En juist dat dubbele voorzitterschap is lastig. Het vereist dubbele dienstbaarheid. Naar de controlerende raad én naar het besturende college. Arno Korsten: „De burgemeester moet balanceren op een dun koord. Niet overhellen naar links, niet overhellen naar rechts." Kortom: als burgemeester moet je je niet te veel met de politiek bemoeien. Maar ook weer niet te weinig, want de raad houdt juist jou verantwoordelijk. Maar je moet ook weer niet té dienstbaar zijn naar de gemeenteraad, want namens het college moet je kwesties in die raad wel tijdig agenderen. „Een continue spagaat", zegt Wim Derksen.

De moderne burgemeester overleeft volgens Derksen dan ook alleen als hij zich 'braaf' gedraagt. „Aardig doen, sociaal vaardig zijn, het leuk vinden om overal je gezicht te laten zien, en vooral niet te veel politieke ambitie hebben." Derksen vindt dat Ivo Opstelten, oud-burgemeester in Dalen, Utrecht, Rotterdam. aan dat profiel voldeed. „Opstelten vond het enig om in de stad rond te lopen. Hij had niet echt een politiek programma en had dus weinig last van wethouders, en zij niet van hem. Wil een burgemeester politieke invloed, dan krijgen ze een tik op de vingers."

Nederig zijn is dus belangrijk. Maar de aanvaarding van die nederige positie is niet altijd gemakkelijk. De ironie wil namelijk dat de buitenwereld jou juist wél ziet als de baas van de gemeente, zegt Wim Derksen. De burgemeester als boegbeeld. „Inwoners verwachten alles van je, maar je hebt in wezen nauwelijks macht." Als het gemeentebestuur de fout ingaat, wordt de burgemeester voor de inwoners dus al gauw de kop van jut, ook al is juist die eigenzinnige wethouder inhoudelijk verantwoordelijk. Een goede burgemeester kan veel wegslikken.

Dat wegslikken is niet altijd de eerst neiging van een moderne burgemeester. Want het geval wil, zegt Derksen, dat veel vaker dan vroeger wethouders burgemeester worden. Politici dus. Maar als modern burgemeester mogen ze die politieke rol juist bij uitstek níet vervullen. Vroeger, „zeg vóór 1980", kwam een grote meerderheid van de burgemeesters juist uit de gemeentelijke ambtenarij. „De spreekwoordelijke burgemeester voor het leven. Zonder politiek profiel. Dat maakt het vervullen van een nederige, apolitieke rol gemakkelijker."

Wolfsen en Rehwinkel zijn overigens geen voormalige wethouders. Wel waren ze prominent PvdA-Kamerlid. Een saillant detail: Rehwinkel verliet de Tweede Kamer in 2002, omdat hij vond dat hij niet hoog genoeg op de lijst stond.

Burgemeesters die er eerder mee ophielden

Peter Rehwinkel (PvdA, Groningen), gaat niet voor een tweede termijn. De kritiek op zijn functioneren werd hem te veel, erkende hij in deze krant. Hij lag onder meer onder vuur om zijn aanpak van de rellen in Haren en de bestuurscrisis in de stad om de tram.

Aleid Wolfsen (PvdA, Utrecht) gaat niet voor een tweede termijn. Hij stopt uit eigen beweging, maar lag ook onder vuur om zijn bestuursstijl.

Sicko Heldoorn (PvdA, Assen) heeft van de gemeenteraad te horen gekregen dat hij geen tweede termijn krijgt. Waarom de raad hem wegstuurt, werd niet bekend en blijft geheim. Dat is juridisch zo vastgelegd. Minister Plasterk heeft inmiddels laten weten dat Heldoorn elders „beslist benoembaar" is.

Rob Bats (VVD, Haren), stapte per 1 april op na kritiek op zijn aanpak van de rellen in Haren. Hij vond dat er nog onvoldoende steun draagvlak was om zijn functie „in onafhankelijkheid" uit te oefenen.

Wim Cornelis (PvdA, Gouda), ging in 2012 met vervroegd pensioen. Hij kreeg kritiek om de bouw van een vakantiehuis in Ghana, en de aanpak van Marokkaanse jongeren in Gouda.

Martin Boevée (PvdA, Sliedrecht), vertrok in 2011 na kritiek uit het college. De wethouders vonden dat hij te betrokken was bij hun portefeuilles.

Wilma Verver (VVD, Schiedam), vertrok in 2011, na kritiek over haar (bewezen) machtsmisbruik.

Marianne Burgman (VVD, Ronde Venen), vertrok in 2011, keek niet snel genoeg naar projectuitgaven na uitbreken economische crisis.

Advertentie

nrc lux

Over de oorlog werd in haar jeugd aan tafel nooit gesproken. 'Dat kan ik niet uitleggen,' zei haar moeder, geboren in Silezië aan de grens met Polen. Toen voor Europa de bevrijding kwam, begon voor de Duitsers daar de oorlog pas echt. Laura Starink reconstrueert het verhaal van een gewoon leraarsgezin aan de rand van het Derde Rijk.

Duitse wortels
Mijn familie, de oorlog en Silezië
Laura Starink

"Een boek waarin Starink een ondergegane wereld in al zijn tragische facetten op een hoogst persoonlijke manier aan de vergetelheid heeft ontrukt."
★★★★ NRC Handelsblad

Bestel op nrclux.nl

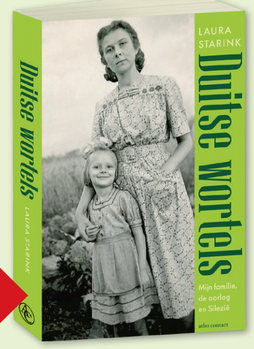

Paperback 19,95

uitgeverij atlas contact

nrclux.nl

Chinees rattenvlees verkocht als lamsvlees

BEIJING. De Chinese politie heeft meer dan 900 mensen gearresteerd die betrokken zouden zijn bij de verkoop van rattenvlees als lamsvlees. De arrestaties vonden de afgelopen drie maanden plaats, zo maakte het ministerie van Publieke Veiligheid gisteren bekend.

Het zou gaan om 380 gevallen van vleesfraude. Behalve rattenvlees werd ook vossen- en nertsenvlees als lamsvlees aangeboden. Het vlees, dat was gemengd met onder meer gelatine, belandde op boerenmarkten in Shanghai en in de provincie Jiangsu.

Op Weibo, de Chinese Twitter, werd boos gereageerd op het nieuws. Iemand schreef sarcastisch dat de gearresteerde lieden beloond moesten worden, omdat de Chinezen dankzij hen inmiddels immuun zijn geworden voor giftige stoffen in voedsel.

Voedselveiligheid is in China de afgelopen jaren een belangrijk thema geworden, onder meer door geruchtmakende schandalen rond melkpoeder. Veel Chinezen vertrouwen het melkpoeder uit hun land niet meer. Chinese ouders zorgden eerder dit jaar voor een tekort aan melkpoeder in Nederlandse winkels, omdat ze alleen nog melkpoeder uit Europa willen. (AP, AFP)

Uitzonderlijke droogte leidt tot vroege bosbranden in Californië

NEWBURY PARK. Honderden brandweerlieden proberen al dagen bosbranden te bestrijden in het zuiden van Californië, zoals hier in Newbury Park. Er is dit voorjaar ongebruikelijk weinig regen gevallen. De branden, die worden aangewakkerd door een felle wind, leidden al tot evacuatie van huizen en een universiteit. Zo'n tweeduizend huizen worden volgens de autoriteiten door de branden bedreigd, maar nog geen ervan is vernield. Ruim drieduizend vierkante kilometer bos is door de branden verwoest. Foto AFP

Niemand maakt zich druk om een tekort van 3 procent

Nederland hoeft het tekort op de begroting volgend jaar niet onder de 3 procent te krijgen, Spanje en Frankrijk krijgen waarschijnlijk 2 jaar uitstel van Brussel.

Door onze correspondent CAROLINE DE GRUYTER

BRUSSEL. Viermaal per jaar produceert eurocommissaris Olli Rehn economische prognoses voor landen in de eurozone en EU. Bijna standaard stelt hij dan de groeicijfers van het kwartaal ervoor naar beneden bij. Dit gaat al een paar jaar zo. Gisteren was het niet anders.

De eurozone krimpt dit jaar met 0,4 procent, terwijl Rehn dit in februari nog op 0,3 procent inschaalde. Volgend jaar, zei hij gisteren, zal de eurozone 1,2 procent groeien. Drie maanden geleden voorspelde hij dat dit 1,4 procent zou zijn.

Rehn noemt zijn rapport *Langzaam herstel van een lange recessie*. Maar dit eufemisme kan niet verbloemen dat er in de eurozone 19,2 miljoen werklozen zijn en dat vier van de vijf grootste economieën weer in een recessie zitten: Spanje, Frankrijk, Italië en Nederland. Nummer vijf, Duitsland, groeit wel (0,4 procent) maar trekt het gewicht van alle anderen achter zich aan. Dat remt de Duitse economie af. Europeanen hebben steeds minder geld om Duitse producten te kopen.

Dit is de reden dat Rehn gisteren aankondigde dat Spanje en Frankrijk waarschijnlijk twee jaar extra krijgen om hun begrotingstekort terug te brengen tot minder dan 3 procent van het bruto binnenlands product (bbp). Rehn maakt zijn definitieve aanbeveling op 29 mei bekend; ministers van Financiën moeten dit in juni goedkeuren.

Spanje heeft al zoveel bezuinigd en hervormd dat nóg meer snijden waarschijnlijk volksopstanden veroorzaakt. Rehn heeft Madrid al voorgesteld om twee jaar extra de tijd te nemen. Over Frankrijk was hij voorzichtiger en kritischer. „Het zou redelijk kunnen zijn om de deadline twee jaar uit te stellen", maar alleen op voorwaarde dat het land „snel verdere ingrepen aankondigt die Frankrijk de groei kunnen brengen die het desperaat nodig heeft".

Rehn liet doorschemeren dat Nederland waarschijnlijk een jaar extra krijgt. Verzachtende omstandighe-

> Vier van de vijf grootste economieën zitten in een recessie

den voor Nederland zijn een economische krimp van 0,8 procent dit jaar, de peperdure nationalisatie van SNS Reaal afgelopen winter, stijgende werkloosheid, consumenten die weinig uitgeven en steeds meer faillissementen. Alles wijst erop dat Rehn op 29 mei Nederland gaat toestaan om zijn begrotingstekort (3,6 procent) niet dit jaar, maar „volgend jaar onder de 3 procent te brengen".

Wie straks een negatieve aanbeveling krijgt, hangen uiteindelijk sancties boven het hoofd. In theorie, althans. Want bijna alle eurolanden zitten in een recessie. Rehn kan moeilijk bijna alle eurolanden sancties opleggen. Vooral niet omdat het ware beeld van de Europese economie niet is dat regeringen er met de pet naar gooien. Integendeel, de meesten doen hun best minder uit te geven, ambtenaren te ontslaan en hun economie te hervormen. Het probleem is dat het weinig uithaalt. Hier en daar loopt de schuld weer langzaam op. Op deze crisis lijkt geen enkele economische theorie vat te hebben.

Overal neemt de kritiek op 'Brussel' toe. „Begrotingsdiscipline verergert de recessie", vindt de gerenommeerde econoom Charles Wyplosz (Graduate Institute, Genève).

Maar het 'gevecht' tussen voorstanders van begrotingsdiscipline en degenen die vinden dat je in recessietijd geld moet blijven uitgeven om de boel niet tot stilstand te brengen, is een schijngevecht. Commissie-voorzitter José Manuel Barroso wil al jaren extra geld voor projecten die economische groei stimuleren. Spanje en Portugal kregen vorig jaar al uitstel. Dat hielp niets.

Het probleem is niet de cijfertjes, zegt de Franse europarlementariër Sylvie Goulard. „Het probleem is hoe we onszelf managen." Zij sprak in Amerika beleggers. Die begrepen niet hoe het eilandje Cyprus de eurozone aan de afgrond kon brengen: „Maanden geen besluit. Alles op de spits gedreven. Ministerieel crisisberaad, tot diep in de nacht. Dan een besluit, dat twee dagen later weer wordt teruggedraaid. Idem dito met de bankenunie: eerst is er een belofte, maar vervolgens stagneert het weer. Die beleggers zeggen: hier steek ik mijn geld niet in."

Het lijkt erop dat gebrek aan vertrouwen in Europa uitgroeit tot een groter probleem dan de vraag of landen een paar puntjes onder of boven de 3 procent zitten. „De oplossing is politiek", zegt Goulard, „niet economisch." De moedeloze statistieken van Rehn lijken dit te bevestigen.

Advertentie

pharosreizen.nl
AUTOVAKANTIES VAN ANWB
van ANWB

Te voet langs Zwitserse Alpenreuzen
6-daagse wandelreis

Meiringen
Brienzersee
Thuner See
Interlaken
Grindelwald
Lauterbrunnen
Wengen
Mürren
Stechelberg
Gimmelwald
Gütsch
Mürren
Schilthorn
Birg
Allmendhubel
Gimmelwald
Grütschalp
Isenfluh
Gsteigwiler
Gorgetli
Mittelhorn
Wilderswil
Bönigen
Iseltwald
Giessbach
Giessbachfälle
Brienzer See
Brienzer Rothorn
Sörenberg
Flühli
Sachseln
Lungern
Lungernsee
Kaiserstuhl
Giswil
Sarnen
Sarnersee
Kerns
Stansstad
Stans
Hergiswil
Pilatus
Kriens
Luzern
Vierwaldstätter See
Alpnachstad
Alpnach
Pilatus-Kulm
Kleine Scheidegg
Eigergletscher
Eiger
Mönch
Jungfrau
Grindelwald
Grindelwaldgletscher
Eigergletscher
Kleine Scheidegg
Wengen
Lauterbrunnen
Zwischenwasser
Mürren
Gimmelwald
Stechelberg
Trümmelbach
Schilthorn
Gütsch